

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא נה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן (שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (טוטה כא):

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובריה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

הבדל בין דברות הראשונות לשניות במצוות כיבוד אב ואם

למהבנת מאמר זה נקדים הקדמה: בדברות האחרונות השכר של מצות כיבוד אב ואם הוא 'למען יאריכון ימך' על שכר בעוה"ז, שאוכל פירותיהם בעולם הזה, 'ולמען ייטב לך' בעוה"ב שכולו טוב. אמנם בדברות הראשונות כתוב רק 'למען יאריכון ימך' ומשמע שאין שכר בעוה"ז, ועוד לא מופיע בכלל האות ט', ועל זאת שאל רבי חנינא את פשר הדבר.

שאל רבי חנינא בן עגיל את רבי חייא בר אבא מפני מה בדברות הראשונות לא נאמר בהם טוב לגבי מצוות כיבוד אב ואם, ובדברות האחרונות נאמר בהם טוב? אמר לו עד שאתה שואלני למה נאמר בהם טוב, שאלני אם נאמר בהן טוב אם לאו, שאיני יודע אם נאמר בהן טוב אם לאו אינו ר"ל שלא יודע את הפסוק, אלא אינו יודע האם בכלל ישנו שכר בעוה"ז, שאכן כך סובר רבי יעקב בקידושין (לט): שהטוב והאריכות ימים מתייחסים על העולם הבא.

כלך אצל ר' תנחום בר חנילאי שהיה רגיל אצל ר' יהושע בן לוי שהיה בקי באגדה. **אזל לגביה**. א"ל ממנו לא שמעתי, אלא כך אמר לי שמואל בר נחום אחי אמו של רב אחא ברבי חנינא, ואמרי לה אבי אמו של רב אחי ברבי חנינא, הואיל וסופן להשתבר. וכי סופן להשתבר מאי הוי?

אמר רב אשי חס ושלום פסקה טובה מישאל ר"ל שוודאי יש שכר בעוה"ז אלא שאם היה כתוב 'טוב' היינו חושבים שכשנשתברו הלוחות ופרחו האותיות, גם השכר בעוה"ז הופסק ולכן התורה לא כתבה זאת. למרות זאת, לגבי שכר העוה"ב שכן מופיע בפסוק אין חשש זו, שהם נשארו למעלה במקומם.

הרואה טי"ת בחלומו

א"ר יהושע הרואה טי"ת בחלומו סימן יפה לו.
מ"ט אילימא משום דכתיב טוב?
(קושיה) אימא וטאטאתיה במטאטי השמד?
חד טי"ת קאמרינן.
(קושיה) אימא טומאתה בשוליה?
טי"ת בי"ת קאמרינן.
(קושיה) אימא טבעו בארץ שעריה?
אלא הואיל ופתח בו הכתוב לטובה תחילה שמבראשית עד וירא אלהים את האור לא כתיב טי"ת.

הרואה הספד בחלומו

וא"ר יהושע בן לוי הרואה הספד בחלומו חסו עליו מן השמים ופדאוהו הני מילי בכתבא – ר"ל שאין חלום בלי דברים בטלים ובמקום האות ה' היה אמור להיות האות ח' שקורין 'ח' פד' קצד.

דיני כלאים

ממה שנתבאר במשנה שיש איסור כלאים בעופות, לומד ר"ל חידוש דין – כדלהלן:
אמר ר"ל כן שנה רבי תרנגול טווס פואן ופסינו שלי' **כלאים זה בזה** – החידוש משום דרבו בהדי הדדי, מהו דתימא מין חד הוא, קמ"ל.

אמר שמואל אווז ואווז הבר כלאים זה בזה.
(קושיה) מאי טעמא?

אילימא משום דהאי אריך קועיה חרטומו **והאי זוטר קועיה** - **אלא מעתה גמלא פרסא וגמלא טייעא** ערבי דהאי אלים קועיה צווארו עב **והאי קטין קועיה** צווארו דק, **הכי נמי דהוו כלאים זה בזה?**

א. **אביי** - זה אווז הבר **ביציו הזכרות מבחוץ וזה ביציו מבפנים.**

ב. **רב פפא אמר הא** אווז הבר **טעונה חדא ביעתא בשיחלא,** ר"ל שאינו טוען ביצה אחרת עד שתלד הראשונה, **והא טעונה כמה ביעתא בשיחלא.**

א"ר ירמיה אמר ריש לקיש המרביע שני מינים שבים, לוקה. - **אתיא למינהו** - למינהו מיבשה.

בעי רחבה המנהיג בעיזא ושיבוטא, והיינו קשר קרן לעז ביבשה ולדג בים, מהו? להלן צדי הספק:

מי אמרינן כיון דעיזא לא נחית בים, ושיבוטא לא סליק ליבשה, לא כלום עביד. או דלמא, השתא מיהת קא מנהיג.

(קושיה) אלא מעתה חיבר חטה ושעורה בידו וזרע חטה בארץ, ושעורה בחוצה לארץ, הכי נמי דמחייב!?

(דחיה) אמרי הכי השתא! התם ארץ מקום חיובא, חוצה לארץ לא מקום חיובא,

שכלאים היא מצוה התלויה בארץ ואינה נוהג בחו"ל, **הכא אידי ואידי חיובא הוא:**

הדרן עלך שור שנגח את הפרה

[עד כאן דף נה עמוד א]

פרק זה מדבר על עניני שור, והיה ראוי לשנות לפני דיני בור יחד עם שאר דיני שור, אלא משום שהמשנה בפרק הקודם (מז:): כתבה הקדר שהכניס קדרותיו ובסיפא כתוב נפל לבור והבאיש את מימיו כתב אחריו כל דיני בור.

מתניתין

1) **הכונס קציה צאן לדיר ונעל בפניה כראוי,** דהיינו דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה, **ויצאה והזיקה, פטור** שהרי שמר, ומה היה לו לעשות.

2) **לא נעל בפניה כראוי ויצאה והזיקה, חייב.** [יתבאר דשן ורגל התורה מיעטה בשמירתן שסגי בשמירה פחותה.]

3) **נפרצה בלילה או שפרצוה לסטים ויצאה והזיקה, פטור.** [יתבאר בגמרא שהכותל היה בריא ואפילו שהבהמה לא חתרה פטור. ולפי המ"ד שתחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור, אפשר לבאר אפילו בכותל רעוע והבהמה חתרה ויצאה שפטור.]

4) **הוציאה לסטים, לסטים חייבין.** [הגמרא מסבירה שהחידוש הוא שהם לא משכוה אלא עמדו בפניה לכל צד שלא תלך אנה ואנה, ופירוש שני שהכישה במקל ונחשב למשיכה.]

5) **הניחה בחמה, שמצטערת ולא מועילה שמירה פחותה, או שמסרה לחרש שוטה וקטן ויצאה והזיקה, חייב.** [יתבאר בגמרא שאפילו שהבהמה חתרה תחת הכותל, ואפילו למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו פטור כאן מודה שחייב, שנחשב כולו בפשיעה.]

6) **מסרה לרועה, נכנס הרועה תחתיו להתחייב בבזקין.** [נחלקו בגמרא אם הבהמה הייתה ביד שומר והוא מסר לרועה ונפטר. או דווקא ברועה שקיבל מהבעלים ומסר לתלמידו (לברזיליה) שכך דרכם.]

7) **נפלה באונס** מגג בעלה או מרשות הרבים שגבוהה מן הגינה **לגינה** של חברו **ונהנית, משלמת מה שנהנית** ולא מה שהזיקה. [יתבאר לקמן (דז): שנחלקו האם נפלה מחמת שהוחלקה במימי רגליה או אפילו כשחברתה דחפתה לשם. ועוד נחלקו האם דווקא על הערוגה שנפלה אך שאר ערוגות משלמת מה שהזיקה, או אפילו על שאר הערוגות נמי לא, עד שידעו לבעלים.]

8) **יורה כדרכה והזיקה, משלמת מה שהזיקה.**
כיצד משלמת מה שהזיקה? שמין בית סאה באותה שדה כמה היתה יפה וכמה היא יפה. ולא שמין כמה שווה ערוגה זו לבדה שבזה מפסיד את המזיק. [לקמן יתבאר שנחלקו אם מחשבים בסאה בששים סאין, או סאה בשלושים סאין או מה הזיק בששים פעמים.]

ר' שמעון אומר אכלה פירות גמורים נבטשלו כל צרכם, **משלמת פירות גמורים, אם סאה, סאה אם סאתים, סאתים.** אכן בפירות טרם שנגמרו מודה לת"ק ששמין אגב שדה.

[יבואר לקמן (נט): שרב פסק הלכה לדורות כמותו.]

מילי דבור ראוי לשנות תחילה קודם שישינה דיני שמירה וגם דיני אש היה ראוי לשנות תחילה אלא אגב דתנן כסוה כראוי בבור דהוצרך להזכיר דין פותח וכורה שבו דבר הכתוב תנא נמי הך דנעל בפניה כראוי:

קצ"ג ביארתי ע"פ פירוש ענף יוסף על עין יעקב, שמביא בשם הגר"א, ובנוסף ע"פ דברי המהרש"א כאן.

קצ"ד כך ביאר המהרש"א.

קצ"ה תוספות ד"ה מתני' הכונס צאן לדיר. זה היה ראוי לשנות לעיל בהדי מילי דשור דלא היה לו להפסיק במילי דבור אלא אגב דתנא נפל לבור והבאיש מימיו תנא בתריה מילי דבור א"נ

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא נה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן (שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלוני נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

גמרא

ת"ר איזהו כראוי? ואיזהו שלא כראוי?

דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה, זהו כראוי.

שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה, זהו שלא כראוי.

לגבי נזקי שן ורגל הבהמה מועדת מתחילתה. כעת הגמרא שואלת מי הוא התנא שסובר שבמועד מספיק שמירה פחותה.

(א) א"ר מני בר פטיש מאן תנא^{קצ"א} מועד דסגי ליה בשמירה פחותה?

ר"י היא דתנן קשרו בעליו לשור^ל במוסירה ונעל לפניו כראוי ויצא והזיק:

א. ר"מ - אחד תם ואחד מועד חייב.

ב. ר' יהודה אומר תם חייב מועד פטור שנאמר ולא ישמרנו בעליו, ושומר הוא זה.

ג. ר"א אומר אין לו שמירה אלא סכין, מחמיר יותר מ"מ שאפילו שמירה מעולה לא מועיל.

(ב) אפילו תימא ר"מ-

שאני שן ורגל דהתורה מיעטה בשמירתן. דאמר ר' אלעזר ואמרי לה במתניתא תנא-

ארבעה דברים התורה מיעטה בשמירתן:

(1) בור - דכתיב כי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור ולא יכסנו, הא כסהו

פטור^{קצ"א}, אינו זקוק לסתום הבור.

(2) אש - דכתיב שלם ישלם המבעיר את הבערה, עד דעביד כעין מבעיר

בפשיעה.

(3) שן - דכתיב ובער בשדה אחר, עד דעביד כעין ובער דהיינו שיאכילה לבהמתו

בידיים והיינו פשיעה. - ובער זה השן וכן הוא אומר כאשר יבער הגלל עד תומו.

(4) רגל - דכתיב ושלח עד דעביד כעין ושלח - ותניא ושלח זה הרגל וכן הוא

אומר משלחי רגל השור והחמור.

הגמרא מדייקת מזה ומוכיחה ששן ורגל הם שונים:

טעמא דעביד כעין ושלח ובער, הא לא עביד, לא.

להלן דיוקו של רבה ששן ורגל שונים שמספיק בהם שמירה פחותה לכ"ע, אמנם לגבי

קרן מודה התנא שטעון שמירה מעולה כרבי יהודה.

אמר רבה מתניתין נמי דיקא דקתני צאן - מכדי בשור קא עסקינן ואתי בכל הפרקים

הקודמים, ניתני שור!

מאי שנא דקתני צאן, לאו משום דהתורה מיעטה בשמירתן!

לאו משום דכאן קרן לא כתיבא בה, שן ורגל הוא דכתיב ביה!

וקמ"ל דשן ורגל דמועדין הוא ש"מ.

ארבעה דברים שפטור בהם מדיני אדם וחייב בדיני שמים

תניא אמר ר' יהושע ארבעה דברים העושה אותן פטור מדיני אדם וחייב בדיני

שמים ואלו הן: הפורץ גדר בפני בהמת חברו, והכופף קמתו של חברו בפני

הדליקה, והשוכר עדי שקר להעיד, והיודע עדות לחבירו ואינו מעיד לו.

[עד כאן דף נה עמוד ב]

^{קצ"א} תוספות ד"ה הא כסהו פטור. וא"ת ודלמא בכסוי מעולה הרבה קאמר וכ"ת למה לי קרא דסד"א עד דטאים ליה כדאמר לעיל (דף נ). וי"ל דפשיטא ליה דכסוי מעולה כטאים ליה חשיב אי נמי השהו הכתוב הכורה לפותח ופותח שמצאו מכוסה בכיסוי כעין שמירה פחותה מסתמא לא החמירה עליו לכסותו בכיסוי מעולה יותר מן הראשון ולא אמר הכתוב לא יכסנו אלא בכסוי הראשון ואפותח ואכורה קאי בשוה ובקונטרס משמע דכל כיסוי עד דטאים ליה חשיב כשמירה פחותה:

^{קצ"א} תוספות ד"ה מאן תנא מועד בשמירה פחותה סגי ליה. לא בעי למימר דמתני' בין בתם בין במועד וכדל"א בן יעקב בפרק ד' וה' (לעיל דף מה): דמשמע ליה דמתני' במועד לחודיה איירי מדנקט צאן דאין רגילות להיות בהן קרן אלא שן ורגל שאין רגילות שיתכונו להזיק דהכי דייק בסמוך וס"ל לגמרא השתא דמועד דשן ורגל כמועד דקרן ולהכי קאמר ר"י היא דלר"מ כי היכי דבעי שמירה מעולה במועד דקרן ה"ג בעי בשן ורגל אע"ג דבקרן קראי כתיב נלמוד סתום מן המפורש ועוד דכולהו נזקין כתיב בתר קרן וקיימא אהווא דין שמירה המפורש בה: